

Saarenmaan äärimmäisessä luoteiskärjessä, Tagamöisan niemen lännen puoleisena jatkona ja Vilsandin saaren pohjoispuolella sijaitsee saaren omaperäisin, "nuori" niemi - Harilaid. Harilaidilla on epätavallinen, pitkähäkö, kaakosta luoteeseen suuntautuva, lainehtivan rajaviivan trapetsimainen muoto. Se on matalaa tasankoa, minkä korkeintaan kohta ei ole yli 5 m.

Niemen pinta - ala on 3,62 km². Sen kaartuvat rajaviivat muodostavat matalakaarellisia lahdenmuodostumia - "leukoja". Niemen kaulaosa on kapea ja on vähemmän kuin 300 m leveä. Kaulaosa rajoittuu pohjoisessa syväreunaaniseen Uudepankan lahteen, etelässä Haagin leukaan. Viimeksimainitusta lounaaseen on Nögeste leuka, länteen Ahisaaren leuka.

Niemen sisäosassa näemme suuremman, Laialepa lahdeksi nimitetyn vesistön, joka on meren kanssa yhteydessä Junkru lahden ja samannimisen puron kautta. Laialepan lisäksi on Harilaidilla toisia pienempiä lampia, kuten Abaden lahti - niminen vesistö Laialepa lahden ja Haagi leuan välisessä osassa.

Harilaidin eteläkärkeä kutsutaan Kiipsaaren nurkaksi ja vastapäistä kärkeä Kelban nurkaksi.

Hailaidin ydin, sen selkäranka on nähtävästi jääajalla muodostunut luoteesta kaakkoon suuntautuva vedenalainen vallinselkä, mikä nousi merestä joskus 1000 - 2000 vuotta sitten. Alussa näkyivät yksittäiset läikät, jotka myöhemmin liittyivät yhteen ja muodostivat kerta kerralta kasvavan saaren, joka myöhemmin liittyi Tagamöisan niemen kanssa yhteen. Sen idänpuoleinen takamaa on botaanillisten rauhoitusalueiden joukkoon kuuluva kaunis Tagamöisan niitty.

Harilaidin taimisto on vielä nuori ja aivan vakiintumaton; sen koostumus ja lajien esiintymisen yltäkylläisyys on muuttuva. Se tarjoaa hyvät mahdollisuudet taimiston lajien säilymisen ja uusien taimien leviämisen seuraamiseen.

Niemen floorassa esiintyy 261 kukkaa ja itiökasvilajia (Pastak, 1935).

Harilaidilla on muutakin merkitystä kuin botaanista. Se on tärkeä ornitologisena suojelualueena, suojaisena pysähdyspaikkana lokeille, tiiroille ja toisille merilinnuille.

Harilaid koostuu pohjimmiltaan hiekasta ja sepelistä, hiekkaisen rantavallien kanssa. Sepeli pinta esiintyy erikoisesti Ahisaaren ja Haagin leukojen välisessä osassa. Hiekkaisilla kohdilla on kasvusto harva, ei kata täysin pintaa ja on merituulten möyrytyessä osittain lentohiekan kynsissä. Hiekka ja kivisora ovat aineita, joista meri keskeytymättä jatkuvasti muodostaa niemeä yhdessä maannousun kanssa (noin 2,5 mm vuodessa).

